

Archeologieplatform

Menselijke resten in de archeologie: ethiek in de praktijk

Datum: donderdag 10 december 2026

Locatie: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Smallepad 5, Amersfoort

Introductie

Hoe gaan we binnen het archeologisch werkveld zorgvuldig om met menselijke resten? Welke bewuste en onbewuste afwegingen maken we tijdens een opgraving, bij depotbeheer, bij besluiten over herbegraven of bij presentatie aan het publiek?

Vraagstukken rond respect en maatschappelijke en wetenschappelijke belangen vragen om zorgvuldige afwegingen. Hoe kunnen we hier als professionals in de dagelijkse praktijk invulling aan geven?

Tijdens deze bijeenkomst, georganiseerd door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en SIKB, presenteren de auteurs het concept van de *Handreiking Ethische omgang met menselijke resten in de archeologie*. Deze handreiking vormt het vertrekpunt voor een interactieve dag waarin kennisdeling, dialoog en de dagelijkse praktijk vanuit ethisch perspectief centraal staan.

In het plenaire programma komen actuele praktijkcasussen aan bod. Archeologen, fysisch antropologen, beleidsarcheologen, docenten, museumarcheologen, depotbeheerders en andere betrokken professionals worden uitgenodigd om met elkaar in gesprek te gaan over ethische dilemma's rond onder meer:

- wet- en regelgeving en beleid;
- menselijke resten tijdens archeologisch onderzoek;
- menselijke resten buiten de archeologische monumentenzorg;
- bewaren, afstoten en herbegraven;
- tentoonstellen en publieksbereik.

Tijdens interactieve deelsessies bespreken deelnemers concrete ethische dilemma's en denken zij mee over de verdere ontwikkeling en praktische toepasbaarheid van de handreiking. De bevindingen en aanbevelingen uit de gespreksrondes worden verzameld en, waar mogelijk, verwerkt in de definitieve versie van de handreiking.

Deelname aan deze bijeenkomst telt mee als nascholing binnen het Actorregister.

Programma

Moderator: Dana Kooistra

We starten met een introductie op de Handreiking (in wording) over de ethische omgang met menselijke resten. De auteurs belichten de belangrijkste thema's en uitgangspunten. Er is ruimte voor vragen, reacties en feedback van de deelnemers.

09.30 uur: Inloop met koffie en thee

10.00 uur: Welkom en toelichting op het programma

Dana Kooistra

10.10 uur: Waarom een handreiking voor de ethische omgang met menselijke resten?

Esther Wieringa (SIKB)

Toelichting op de achtergrond, aanleiding en doelstelling van de handreiking.

10.30 uur: Van uitgangspunten naar praktijk: introductie op de handreiking

Juliet Rebergen (ADC ArcheoProjecten) en Barbara Veselka (Vrije Universiteit Brussel)

De auteurs lichten de inhoud van de handreiking toe aan de hand van drie hoofdthema's:

- wet- en regelgeving, beleid en menselijke resten;
- menselijke resten tijdens de uitvoering van archeologisch onderzoek;
- depotbeheer, presentatie en publieksbereik.

11.30 – 11.45 uur: Koffie- en theepauze

Gespreksronde I: menselijke resten tijdens archeologisch onderzoek

Aan de hand van twee praktijkcasussen gaan deelnemers in groepen in gesprek over de ethische afwegingen die tijdens onderzoek en beleidsvorming aan de orde kunnen komen.

11.45 uur: Menselijke resten in het hart van de stad

Bart Vermeulen (gemeente Deventer)

Over publiek en archeologisch onderzoek bij de Lebuinuskkerk in Deventer.

12.00 uur: Ethiek verankeren in archeologisch beleid

Steven Jongma (gemeente Delft, gevraagd)

Hoe kunnen ethische uitgangspunten een structurele plaats krijgen in gemeentelijk archeologiebeleid?

12.15 – 13.00 uur: Gespreksronde in groepen

Bespreking van ethische dilemma's en vragen naar aanleiding van de twee praktijkcasussen. De groepen formuleren hun belangrijkste bevindingen, aandachtspunten en mogelijke aanbevelingen voor de handreiking.

13.00 – 13.45 uur: Lunchpauze

13.45 – 14.00 uur: Plenaire terugkoppeling van de eerste gespreksronde

Gespreksronde II: menselijke resten buiten de oorspronkelijke context

In deze tweede ronde staat de omgang met losse en reeds verzamelde menselijke resten centraal. Hoe gaan we om met bewaren, onderzoek, afstoten en presenteren?

14.00 uur: Ethisch omgaan met losse menselijke resten

Hayley Mickleburgh (Universiteit van Amsterdam)

Welke ethische vragen spelen bij menselijke resten waarvan de oorspronkelijke context geheel of gedeeltelijk verloren is gegaan?

14.15 uur: Bewaren, afstoten en presenteren: keuzes in de depotpraktijk

Stephan Weiss-König (Provinciaal Depot Gelderland/Valkhof museum)

Ervaringen en afwegingen rond het beheer en de publieke presentatie van menselijke resten in de praktijk van het depotbeheer.

14.30 – 15.15 uur: Gespreksronde in groepen

Bespreking van ethische dilemma's en vragen naar aanleiding van de twee praktijkcasussen.

15.15 – 15.30 uur: Koffie- en theepauze

15.30 – 15.45 uur: Afronding van de tweede gespreksronde

Bespreking van ethische dilemma's en vragen naar aanleiding van de twee praktijkcasussen. De groepen formuleren hun belangrijkste bevindingen, aandachtspunten en mogelijke aanbevelingen voor de handreiking.

15.45 – 16.15 uur: Plenaire terugkoppeling en afsluiting

Terugkoppeling uit de tweede gespreksronde, gezamenlijke reflectie en terugblik op de bijeenkomst.